

BAZA DE ODIHNĂ (PENSIUNEA) „ȘTIINȚA”: ISTORIE ȘI PREZENT

Doctor în istorie **Ion Valer XENOFONTOV**

Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut) a AȘM

Potrivit unor informații, după destrămarea Uniunii Sovietice, 77 de pensiuni care aparțineau anterior diferitelor instituții și organizații din Moldova sovietică au fost pierdute pentru totdeauna de către Republica Moldova în favoarea Ucrainei. Una din puținele pensiuni aflate în jurisdicția Chișinăului (mai exact, în gestiunea Academiei de Științe a Moldovei) este pensiunea „Știința” (în acte figurează ca Baza de odihnă „Știința”) aflată în satul Nikolaevka, raionul Belgorod-Dnestrovsk, regiunea Odesa (Basarabia de altădată).

Este o zonă de odihnă agreabilă, plasată pe o suprafață de 1,5 ha de pământ, ce conservă, într-o anumită măsură, spiritul secolului al XX-lea, dar tinde totuși să se adapteze și la noile cerințe ale pieței regionale (în campus s-au construit și căsuțe de lemn înzestrate cu utilități moderne). Peisagistica rustică și imaginea Mării Negre creează o atmosferă specifică în perioada estivală.

Apa de pe litoralul Mării Negre din proximitatea pensiunii este considerată una dintre cele mai curate din regiune, grație schimbului permanent de curenți. Marea Neagră, numită de greci în perioada precreștină Pontos Euxinos – „Marea Ospitalieră” – este un organism viu. Se schimbă pe parcursul zilei. Într-o zi poate fi caldă, iar peste noapte – rece. Dacă în zilele de 11–16 iulie 2016, de exemplu, apa a fost foarte caldă,

atunci în zilele de 18–21 iulie a.c. a fost rece. De aici și o situație amuzantă. Unii copii au emis ipoteza că „blânda” Mare Neagră a fost „răpită” de un zmeu din poveste și înlocuită cu alta – „foarte rea”. Delfinii în această zonă sunt atât de cumiți încât trec nestingheriți pe lângă oamenii care înoată prin apropierea acestor mamifere marine extrem de inteligente. Pescărușii oferă și ei un spectacol splendid al naturii.

O serie de factori externi eclipsează însă atmosfera de beatitudine: trecerea dificilă și obositoare la vama ucraineană, infrastructura precară din regiune, arderea miriștilor de către populație chiar în proximitatea zonelor de pe litoralul Mării Negre (nu mai vorbesc de pagubele enorme pe care le produc florei, faunei și solului), lipsa unui spirit gospodăresc colectiv, utilizarea zonei din apropierea litoralului de către turiștii ocazionali („dikie”/sălbaticii – n. a.), care lasă după ei mizerie etc.

Pensiunea „Știința” se află în zona Balabanka („Satul Șoimului”) a localității Nikolaevka, la circa 1 km distanță de litoralul Mării Negre. Inițial, locul era utilizat de turiștii ocazionali, care locuiau în corturi. Din 1972, pensiunea este administrată de Academia de Științe a Moldovei. Din cele cinci spații de agrement instituționalizate de zonă („Laguna”, „Raduga”, „Pelican”, „Elena”) pensiunea „Știința” este cea mai veche.

La o distanță de circa un kilometru sud-vest de

Foto 1. Conacul boierului Balaban edificat la sfârșitul sec. XIX. Foto: Ion Valer Xenofontov, 24 iulie 2016

Foto 2. În Cimitirul Tașkov și-au găsit somnul de veci, într-o groapă comună, 6 000 de militari în octombrie 1943. Foto: Lidia Prisac, 19 iulie 2016

pensiune se află Cimitirul Tașkov. Aici au fost înmormântați vechii locuitori ai localității. Am descoperit și morminte de-ale moldovenilor (românilor). În cimitir își duc somnul de veci, într-o groapă comună (potrivit scriitorului armean Varujan Vosganian, „gropile comune sunt partea cea mai vinovată a istoriei”), 6 000 de militari de diferite naționalități (preponderent germani), care și-au găsit moartea în Marea Neagră în octombrie 1943. În 1986, o echipă de cercetători din Polonia au examinat rămășițele pământești ale celor căzuți în timpul flagelului mondial. Cimitirul nu este îngrijit de mâna omului, ci de cea a divinității, fiind presărat de imortele.

La circa cinci kilometri de pensiunea „Știința” se află localitatea Bazareanka (Basyrianka – „grădina de sare”), colonie germană de altădată fondată la sfârșitul secolului al XIX-lea. Vara, această localitate arăta ca un „oraș-fabrică”, deoarece în fiecare gospodărie se afla câte o mașină de treierat. Există o tradiție nescrisă: în fiecare an Bazareanka este vizitată de descendenții nemților din această localitate.

În perioada sovietică era foarte dificil să obții un bilet pentru odihnă la pensiunea „Știința”. Prețul unui bilet era estimat la 8 ruble și putea fi obținut doar prin intermediul sindicatelor o dată la trei ani. „Străinii”, adică persoanele care nu activau la Academia de Științe, trebuiau să achite un preț mai mare – 25 de ruble. Dacă anterior numărul „străinilor” era mai mic comparativ cu cel al cercetătorilor științifici, în prezent situația este diferită. Concurența zonală și internațională și-a lăsat amprenta în sensul dat. În pofida acestui fapt, pensiunea își menține autenticitatea datorită brandului de „mașină a timpului” și are clienți permanenți.

În zilele de 11–18 iulie, la pensiunea „Știința” s-au

Foto 3. Cantina pensiunii transformată într-o Casă Mare.
Foto: Ion Valer Xenofontov,
23 iulie 2016

odihnit și două femei trecute de 60 de ani care lucrează în Italia. Anual, cel puțin două luni, acestea stau cu bătrânele pe care le îngrijesc pe litoralul Mării Adriatice. Vara mai vin să se odihnească pe malul Mării Negre, mai aproape de casă și de nostalgia tinereții.

Astfel, pensiunea „Știința” și zona ei limitrofă poate fi considerată o „spațialitate a memoriei de generații”. Enunțul este valabil atât pentru descendenții germanilor din regiune, cât și pentru generația *homos sovieticus*.

În prezent, perioada de odihnă în pensiune este de șapte zile. Au fost ani în care biletul de odihnă era de 10-15 zile. Potrivit unui sondaj efectuat printre „locatarii provizorii”, am constatat că cel mai rezonabil este intervalul de zece zile. Însă sub aspectul managementului de agrement se recomandă o perioadă de șapte zile.

Drept urmare a escaladării conflictului ruso-ucrainean în 2014, în pensiune s-a instaurat atmosfera *bellum*. Patrurile de militari din regiune afectau atmosfera de beatitudine. În 2016, situația s-a calmat, prezența militarilor diminuându-se.

Cel mai vechi edificiu de zid din zona Balabanka se află la Pensiunea „Știința”, fiind vorba despre conacul boierului Balaban – o construcție de la sfârșitul secolului al XIX-lea, care are 12 camere mari și luminoase. Grosimea zidului este de un metru. Vara conacul este răcoros, iar iarna – călduros. În anii celui de-al Doilea Război Mondial, în clădire a fost cazată o unitate militară germană. Fiul unui ex-ofițer german, șeful structurii militare, a vizitat recent conacul de odinioară.

Dacă acum cinci ani se considera prestigios să fii cazat în acest edificiu istoric, în prezent sunt preferate noile căsuțe moderne de lemn. Pe terasa din fața conacului, în sezonul estival, seara, la ora 20.00, după cină,

Foto 4. Ion Botezatu, directorul Pensiunii „Știința”
(din 2005), alături de echipa de bucătărese.
Foto: Ion Valer Xenofontov, 23 iulie 2016

se organizează dansuri. Prevalează muzica românească, urmată de cea rusească și anglo-saxonă. Programul artistic poate fi suplinit și prin cel al spectacolelor oferite de artiști ambulanti. De exemplu, la 12 iulie 2016, la pensiunea „Raduga”, vizavi de pensiunea „Știința”, artiștii de la Circul „Surpriza” din Kiev au oferit un spectacol fascinant.

Anterior, pensiunea „Știința” era dotată cu o bibliotecă, o angajată de la Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a RSS Moldovenești fiind delegată pentru a furniza cărți cititorilor. Raisa Vasilache, bibliotecară în anul 1982, rememorează că la pensiune se lectura de obicei până la ora 10.00, după prânz și cină.

Aproximativ odată cu conacul s-a construit și grajdul. Astăzi aici se află biroul directorului pensiunii, Ion Botezatu, și spațiile de locuit ale lucrătorilor. O anexă a edificiului găzduiește depozitul, iar în spate este sala de manifestări artistice. Potcoava germană găsită în vechiul grajd și fixată deasupra ușii căsuței paznicului este considerată talismanul pensiunii.

Primele căsuțe de lemn de pe teritoriul pensiunii au aparținut prizonierilor germani din cel de-al Doilea Război Mondial. Acestea au fost aduse din zona Belgorod-Dnestrovsk, unde erau adăpostiți prizonierii de război. Lemnul era tratat pentru a face față intemperțiilor, de aceea căsuțele sunt relativ bine păstrate. Pe parcurs s-a construit un teren sportiv, s-a amenajat un teren de joacă pentru copii etc.

Pensiunea „Știința” constituie o oază de verdeață în regiune. Aici cresc arbori și arbuști din specii foioase și fructifere. Printre cei mai bătrâni copaci se numără un castan ce are 115 ani. În partea stângă de la intrarea în pensiune, în spatele conacului Balaban, se află un adevărat paradis floral. Dimineața ești trezit de concertul minunat al păsărilor care se adăpostesc în flora pensiunii.

Alimentația celor care se odihnesc în pensiune este constituită din dejun, prânz și cină. De altfel, cel mai căutat produs în perioada sovietică la pensiunea „Știința” era berea, aceasta fiind adusă în lăzi, cu mari pile (prin intermediul lui Iosif Birman, directorul pensiunii), din Belgorod-Dnestrovsk. Peștele, în schimb, fiind servit din abundență și foarte variat, compensa lipsurile comerțului sovietic. Bucatele sunt pregătite cu multă pasiune de bucătari din Republica Moldova în stil tradițional moldovenesc. Vineri, 22 iulie 2016, bunăoară, în pensiune a fost sacrificat un porc, iar sâmbătă 23 iulie a.a. bucătarii au pregătit o mămăligă uriașă într-un ceaun din fontă, din 8 kg de făină moldovenească, cu gust și aromă ca acasă, pentru 123 de persoane. La cină, alături de acest aliment, s-a servit friptură din porcina sacrificată, brânză de oi și un pahar de vin rece.

Persoanele care se odihnesc în pensiune își pot diversifica meniul și prin produse naturale achiziționate de la localnici. Elena, lăptăreasa din localitate, bunăoară, are 33 de caprine și o vacă și comercializează lapte proaspăt, brânză, urdă la prețuri modice. Un litru de lapte de capră costă doar 15 hrivne (aproximativ 12,5 lei). Pentru comparație, un litru de bere bună în vara anului 2016 costa 28 de hrivne! Fructele și legumele însă pe care le comercializează localnicii și vânzătorii ambulanti sunt de 2-4 ori mai scumpe decât la Chișinău.

Marea este destul de generoasă în domeniul gastro-nomic pentru cei care preferă să pescuiască. Peștele și crabii sunt aici din abundență. În zilele de 18-23 iulie, mirosul de aer de mare a fost însoțit de cel al crabilor strânși cu mare pasiune de locatarii pensiunii. Ion Botezatu, directorul pensiunii din 2005, coordonează nemijlocit activitatea bucătarilor și oferă gratis spațiu, ustensile și lemne pentru cei care se odihnesc în această zonă de agrement și doresc să-și pregătească frigărui.

În cantina pensiunii „Știința”, construită la sfârșitul anilor 1970, se află patru tablouri: Tatiana Bivol, *Coasta Mării Negre*, ulei, 50/40 cm., anul ?; Autor necunoscut, *Nistru în șerpuire*, acuarelă, 100/150 cm, anul ?; Autor necunoscut, *Sfântul Gheorghe ucide balaurul*, acuarelă, 150/150 cm, anul ?; Autor necunoscut, *Butuceni*, acuarelă, 100/150 cm, anul ?. Tabloul *Sfântul Gheorghe* are în partea dreaptă jos și o icoană fixată care o reprezintă pe Maica Domnului, este plasat în colțul de răsărit al cantinei și, îmbrăcat în prosop, amintește de o casă mare tradițională moldovenească.

Pensiunea „Știința” poate fi considerată, pe bună dreptate, un loc unde revii în nostalgia unor timpuri care se duc și care totuși nu se grăbesc.

BIBLIOGRAFIE

1. Academia de Științe a Moldovei: Istorie și contemporaneitate, 1946-2006 / Academia de Științe a Moldovei; consiliul coord.: Gh. Duca (preș.), ... D. Dragnev, I. Jarcuțchi, A. Roșca, I. Toderaș [et al.]; red.: V. Bahnaru. Chișinău: Știința, 2006.
2. Chirtoagă Valentina. Fondarea localităților germane din Basarabia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul sec. XX. În: Destin Românesc, 2008, nr. 2-3, p. 164-177.
3. Ernu V. Născut în URSS. Iași: Polirom, 2010, 272 p.
4. Schmidt U. Basarabia. Coloniștii germani de la Marea Neagră. Chișinău: Cartier, 2014, 420 p.
5. Stratulat I. Coloniile germane din sudul Basarabiei. În: Tyrageția, 1997, nr. IV-V, p. 235-239.
6. Vosgian V. Cartea șoaptelor. Iași: Editura Polirom, 2005, 528 p.
7. Xenofontov I. Zece curiozități despre Baza de Odihnă (Pensiunea) „Știința”. În: Moldova Suverană. Cotidian național independent, nr. 90 (2031), 29 iulie 2016, p. 1-2.